Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: 'Svoboda', 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0807, 4-0237
УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 84. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 4-го ТРАВНЯ 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, MAY 4, 1954. No. 84. VOL. LXI.

ЗА ПРИСПІШЕННЯ ПРАЦЬ КОНҐРЕСУ

УРЯД ДОМАГАЄТЬСЯ ПРИСПІШЕННЯ ПРАЦЬ У КОНҐРЕСІ; ДУМАЮТЬ ТАКОЖ НАД ПРИСПІШЕННЯМ ПЕРЕСЛУХАННЯ В СПРАВІ СТІВЕНСА Й МекКАРТІ

Вашинґтон. — Урядові кола занепокоєні тим, що переслухання в справі непорозуміння між армією і сенатором МекКарті тривають вже півтора тижня і стримують нормальні праці в Сенаті. Правда, представники сенатських комісій заявили, що праці Сенату йдуть нормально, але уряд невдоволений цією заявою і вважають її надто оптимістичною. Велике число законопроєктів чекає на вирішення, а до кінця цієї сесії Конґресу ще тільки половина часу, бо уряд не хотів би продовжувати сесії Конґресу в цьому році, в якому відбуваються вибори. Уряд хотів би, щоб вже в травні Конґрес вирішив долю найважніших законопроєктів. Під час стрічі з провідниками конґресових комісій, яка завжди відбувається на початку тижня, президент має домагатися швидшого темпа в вирішуванні долі нових законопроєктів. В зв'язку з цим стараються також приспішити переслухання в справі непорозуміння між армією та сенатором Джозефом Р. МекКарті. Пропонують продовжити на дві години переслухання, обмежитися до переслухування тільки найважливіших свідків, а також заборонити телевізійні передачі цих переслухань. Правний дорадник армії Джозеф Н. Велч пропонує, щоб негайно після скінчення переслухання секретаря армії Роберта Стівенса переслухувано головного свідка противної сторони — сенатора МекКарті, але Рей Г. Дженкінс, який веде ці переслухання, заявляє, що це не скоротить, тільки, продовжить переслухання. Сенатська Підкомісія має окремо нараджуватися над тим, як приспішити закінчення цих переслухань.

МекАртур проти внутрішніх аван'тюр

Манчестер, Н. Г. — Генерал армії Даґлес МекАртур майже не виступає публічно, відколи залишив військову службу після славної промови в Конґресі, в якій сказав, що старі „вояки не вмирають, але в'янучи відходять". Тому його промова на обіді в Манчестері, в стейті Ню Гемшір, де він дістав почесне громадянство, викликала широке зацікавлення. Промовляючи до 2,000 осіб, генерал МекАртур закликав їх до більшої пильности „проти авантюр між нами самими", ціллю яких є розірвати єдність народу та знищити вільні інституції. Бувший головний командувач на Далекому Сході домагався відкинути „ароґантне провідництво", яке деспотично заперечує досвід минулого, що з нього, нібито, нічого не можна навчитися, і закликав до давніх суворих чеснот, якими відзначався провідний муж стейту Ню Гемшір Деніел Вебстер. Генерала запитували, кого він розуміє під цими авантюрниками, але він відповів, що це „ясно можна пізнати з промови". Грамоту про надання почесного громадянства передав МекАртурові губернатор Гаф Ґреґґ.

Торговельна Палата за підвищення і продовження винагороди за безробіття

Вашинґтон. — Торговельна Палата ЗДА закликає працедавців до того, щоб вивчали спосіб запевнити робітникам постійнішу працю та винагороду на час безробіття. Ця палата проти пляну Конґресу Індустріяльних Організацій, щоб при допомозі цілорічних контрактів зменшувати випадки частого звільнювання робітників, тільки домагається, щоб стейтова леґіслятура піднесла компенсацію за час безробіття і продовжила час її виплати. Тепер безробіття виносить пересічно 25 долярів на місяць, а згідно з новим пляном президента Айзенгавера мало б становити 35 долярів на місяць. Торговельна Палата пропонує, щоб безробітний діставав під час безробіття три четверті нормального заробітку впродовж одного року. Представники робітничих спілок заявляють, що їхні члени воліють мати постійну працю, а не вище безробіття.

Сенатор МекКарран остерігає перед комуністами

Манчестер, Н. Г. — Сенатор Пат МекКарран, член Сенатської Комісії Внутрішньої Безпеки, у промові на річних зборах Католицьких Воєнних Ветеранів стейту Ню Гемшір сказав, що комуністична партія в ЗДА вже від довшого часу працює в тому напрямку, щоб якнайскорше себе законспірувати як підпільна організація. Ця партія, на думку сенатора МекКаррана, децентралізує свій організаційний апарат та вже назначила секретних провідників цього апарату, які риґористично дбають про льояльність своїх членів, але не до уряду ЗДА — тільки до комуністичних цілей. Комуністична партія ще 1948 року залишила видавати партійні виказки і не веде реєстру своїх членів. — Партійний архів знищено та подбано про секретний друк потрібних матеріялів.

В АМЕРИЦІ

● **Американська Рада Християнських Церков** домагається резиґнації д-ра Елтона Трублада з становища шефа релігійного відділу Інформаційної Служби ЗДА тому, що він мішає християнську віру з марксівською ідеологією, твердячи, що „родина репрезентує ідеальний комунізм у практиці".

● **Колеґи Роберта Опенгаймера** з Американського Фізичного Товариства поділилася в своїх поглядах щодо того, чи Опенгаймер має бути предметом слідства в справі його льояльности до ЗДА. Ці різниці поглядів виявилися на зборах АФТ, президентом, якого був Опенгаймер.

● **Корпус Морської Піхоти** ЗДА вишколюватиме жінок на старшин. На шеститижневі курси, що їх зорганізовано при цьому корпусі, можуть голоситися студентки і абсольвентки каледжів від 17 червня цього року.

● **Канадійський уряд** вирішив не просити парлямент про продовження надзвичайних повновластей, які він мав під час війни в Кореї. Про це рішення уряду повідомив парлямент прем'єр Луїс Ст. Лоран.

● **В Ню Йорку** подешевшали банани. Їх продають тепер по ціні 8 центів за фунт. Це найнижча ціна на банани за останні п'ять років. Також дешеві цього року полуниці, — по 19 центів за півлітри.

● **Капраль Едвард Дікенсон**, якого судять за те, що допомагав комуністам знущатися над американськими вояками в комуністичному полоні, за порадою своїх оборонців заявив, що „буде мовчати під час розправи." Його мовчанка — не може бути потрактована як знак, що він признається до вини.

● **Представники Сенату і Палати Репрезентантів** так різняться в своїх поглядах на справу законного підслуху телефонічних розмов, що запросили представників департаменту справедливости, щоб їм допомогли знайти компроміс в цій справі.

Сенатор Вайлі домагається закону про безпеку країни

Берлінґтон, Віск. — Фармерська громада 5,000 жителів відзначувала 1 травня під гаслом „травневий день по-американськи". На цьому святі промовляли голова Сенатської Комісії Закордонних Відносин сенатор Александер Вайлі і Джозеф Р. МекКарті. Вайлі у своїй промові з'ясував конґресову програму, яка на його думку конечна, щоб „охоронити Америку". В цій програмі Вайлі пропонує такі чотири нові закони: 1. Конґрес повинен негайно прийняти закон про те, щоб розв'язати проблему тих робітничих спілок, які опановані комуністами та унешкідливити тих окремих комуністів, що працюють у важливій для оборони промисловості. 2. Конґрес повинен прийняти закон, який дозволяв би користати в судових розправах з телефонічних підслухів у випадках державної безпеки. 3. Конґрес повинен збільшити свою владу в тих випадках, коли деякі свідки користають з конституційних прав і відмовляються зізнавати на слідчих комісіях, щоб себе не обвинувачувати. 4. Конґрес повинен поширити кару смерти і на випадки шпигунства під час миру, бо вони так само небезпечні, як під час війни. Вайлі домагався і постійної пильности щодо загрози від закордонного комунізму. Сенатор МекКарті закликав виборців, щоб не голосували на тих кондидатів, які не домагаються стримати допомогу тим державам, які торгують з комуністичними країнами.

Масове транспортовання військ

Форт Бреґґ, Північна Каролайна. — Характеристичною прикметою найбільших у повоєнній добі військових маневрів, що відбуваються в Північній Каролайні, є транспортування з поміччю літаків великих військових мас. Недавно секретар оборони Вилсон твердив, що одною з відмінних ознак американських збройних сил є їхня велика рухливість. Теперішні маневри є ілюстрацією цього твердження. Великі транспортові літаки типу „Даґлес С—124" впродовж короткого часу перевозять цілі дивізії на віддаль 900 миль. (Ці самі літаки перевозять французькі підкріплення з Европи до Індо-Китаю). Маневри показали, що повітряні бойові частини на взір змоторизованих дивізій — справа недалекого майбутнього. Згідно з новою оборонною програмою має бути створено 11 „крил" траспортових військових літаків („крило" має 36 — 48 літаків). Літаки типу „Даґлес С—124", можуть перевозити по 200 вояків або по 25 тони вантажу. Інші типи літаків „С—119 Летючі скриньки" можуть везти по 42 вояки або 8 тони тягару.

Союз з Канадою посилить оборону країни

Ню Йорк, Н. Й. — Конґресмен В. Стерлінґ Кол, голова Об'єднаної Конґресової Комісії Атомової Енерґії, промовляючи на обіді з приводу 135-х роковин Колґейт університету, заявив, що союз ЗДА з Канадою дуже утруднить або й зовсім унеможливить повітряний напад на Америку. На думку конґресмена, ЗДА і Канада повинні негайно укласти оборонний союз проти летунської аґресії. Кошти на такий реґіональний союз були б незначні. Оборонні лінії повинні починатися далеко на півночі, в Арктиці, і поширюватися на південь, щоб ворожі літаки мусіли поборювати чимраз більше перешкод, поки долетять до Канади або ЗДА. Між тими перешкодами була б і нова зброя, зокрема атомові керовані стрільна. Згідно з інформаціями Кола, вже за 6 годин перед тим, поки ворожі літаки зможуть прилетіти до ЗДА, можна мати про них інформації. Кол домагається скасування деяких законів про атомову таємницю, бо вона вже не є таємницею.

Зголосив право власности на 34 уранові ділянки

Ню Йорк, Н. Й. — Промисловець із стейту Коннектикат, Едвард Дж. Челмерс, зголосив право власности на 34 ділянки, в яких він відкрив уранову руду. Це — перша знахідка уранової руди в Нюйоркському стейті. Закон дозволяє зголошувати право власности на ті підземні мінерали, які находяться в державних теренах. Правники Челмерса твердять, що запаси відкритого урану такі великі, що оплатиться їхня експлюатація. В імені свого клієнта вони зголосили право власности на 2,100 акрів на площі вправ Національної Ґвардії, і став, до плавання, що знаходиться на цій площі.

Зменшення числа членів Спілки Текстильних Робітників внаслідок безробіття

Атлантік Сиі, Н. Дж. — Еміль Рів, ґенеральний президент Спілки Текстильних Робітників, заявив на екзекутивній раді цієї спілки, що вона впродовж двох останніх років втратила 75,000 членів. Це зменшення числа членів спілки все ж таки менше від збільшеного числа безробітних в текстильній промисловості. Два роки тому ця спілка мала 400,000 членів, а тепер число її членів становить тільки 325,000. Два роки тому число затруднених в цій самій промисловості виносило 1,300,000, а тепер тільки 900-000. Дня 3 травня починається восьма річна конвенція цієї спілки, в якій братимуть участь 1,500 делеґатів.

УКРАЇНСЬКА ГРУПА ЗНОВУ НАДАВАЛА ТОНУ ПАРАДІ ЛЬОЯЛЬНОСТИ В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Українська група в цьогорічній Параді Льояльности, хоч менша і вже не так добре зорганізована, як минулих років, все ж таки надавала тону цій параді, головно її національній частині. Доказом цього може послужити факт, що Ню Йорк Таймс та інші щоденники зацитували приготовані і несені українською групою гасла, як найбільш характеристичні для цілої паради. Ню Йорк Таймс зацитував аж три українські гасла: „Ми боролися і будемо боротися за волю націй і народів", „Національна політика Москви — народовбивство" та „Воля є неподільна — світ не може залишатись наполовину вільний і наполовину поневолений". Парада відбулася минулої суботи, 1-го травня, по 5-тій евеню та під наглядом ветеранів закордонних воєн. Українську групу вели три „маршали": Володимир Бакад, Петро Кучма і п. Марчак. Між поодинокими організаціями, що йшли в українській групі вирізнялись головно жінки, між ними Самостійний Золотий Хрест в одностроях, комбатанти та зокрема хлоп'ячий і дівочий Пласт і СУМА, теж в одностроях. Згідно з поліційними обрахунками, в поході йшло понад 200,000 осіб, а приглядалося понад 100,000.

Женева — повторення Берліну

Женева. — Обсерватори звертають увагу на тотожність комуністичної тактики у Женеві з тактикою, що її стосували комуністи на лютневій конференції у Берліні. Це стосується пляну об'єднання Кореї, тотожного з совєтським пляном об'єднання Німеччини. В Берліні комуністи пропонували спершу створити уряд, а в Женеві „комісію" для нагляду над виборами — з існуючих у поділеній країні двох урядів, даючи таким чином рівні права комуністам із багато меншої частини краю з великою більшістю народу в другій частині (у Північній Кореї живе 3 мільйони мешканців, а в Південній — 20 мільйонів). В обох випадках комуністи домагалися відкликати всі чужинецькі війська, знаючи, що, як совєтські війська є упривілейовані у відношенні до Німеччини, бо — вийшовши з Східньої Німеччини — все одно стояли б на її східніх кордонах, так китайські війська є географічно упривілейовані у відношенні до корейської території, від якої ділить Китай тільки річка Ялу. В обох випадках комуністи пропонують притягти до того колективного тіла, створеного з представництв обох поділених країн, також представників „демократичних" організацій, розуміючи під цим різні створені комуністами „Ліґи", які були б комуністичним знаряддям. Тому проєкт що його висунув північно-корейський „прем'єр" ген. Нам, має виразну познаку твору, що його виготовлено в Москві. Західні представники в Женеві бачать у повторенні комуністами їхньої берлінської тактики доказ їх небажання дійти до будь-якої згоди щодо Кореї.

Совєти демонструють свою летунську потугу

Москва. — Підчас травневої паради на Червоному майдані у Москві совєтське летунство вперше виступило публічно з своїми 4-моторовими бомбардувальниками, подібними щодо величини і засягу діянь до найбільших американських бойових літаків Б-52. З'єднання тих велетенських літаків летіли під ескортою легких 2-моторових бомбардувальників. Ця летунська манифестація відбувалась у висоті 250 стіп над Червоним майданом і від тіні маси літаків затемнився майдан. Крім цих двох нових типів літаків, продемонстровано також у наземній військовій параді новий тип протилетунської гармати і нову протитанкову гармату. Дефіляду приймав маршал Булґанін, а на трибуні були всі найвищі достойники з Маленковим і Хрущовим на чолі. Єдину промову виголосив Булґанін, у досить „поміркованому" тоні, себто без безпосередніх атак і лайок на З'єдинені Держави, а з загальним відгрожуванням „закордонним імперіялістам". Очевидно, Булґанін закликав совєтську армію досконалити себе в орудуванні новими родами зброї та скріплювати свого бойового духа.

5 азійських держав приймають спільні постанови

Кольомбо. — У четвертому й останньому дні свого з'їзду, 5 прем'єрів азійських держав, а саме Індії, Пакістану, Індонезії, Цейльону й Бурми погодились остаточно на спільну резолюцію, яка проте далеко відбігала від первісного проєкту Неру, який взагалі не хотів осуджувати комунізму і займав скрайнє та одностороннє становище, прихильне комуністам. Остаточно 5 азійських прем'єр-міністрів прийняли спільну резолюцію щодо індо-китайської проблеми. У цих резолюціях признається „заінтересованими" державами в Індо-Китаї ЗДА, Францію, Англію і СССР. В окремій резолюції закликається Францію надати повну самостійність трьом індо-китайським державам. 5 азійських держав висловили своє „непохитне річення" „протиставитися вмішуванню в їхні внутрішні справи збоку закордонних комуністичних, проти-комуністичних і інших чинників, які погрожують їх незалежності, безпеці і політичній суверенности". Окрема резолюція висловлюється за допущенням комуністичного Китаю до ОН.

Америка є „загарбником", а Совєти „визвольником"

Женева. — Речник китайської комуністичної делеґації „пояснив" додатково, що коли голова цієї делеґації Чу Ен-лай говорив у своїй промові про конечність, щоб усі чужинецькі держави забрали свої війська геть з Азії, то це не стосувалося Совєтського Союзу, бо СССР є, мовляв, „визвольником" і повинен затримувати у своїх руках Порт Артур аж поки існує небезпека від Японії і поки ця держава не стане направду демократичною. Китайський комуніст „забув", що СССР має в Азії не тільки Порт Артур, але й Владивосток з цілим північно-східнім узбережжям Азії і весь Сибір та величезні країни південно-західньої Азії. Не сказав також, коли власне можна буде пізнати, що Японія є вже демократична: чи не буде це аж тоді, коли вона стане комуністичною?! Совєти є „визвольником", а Америка — „загарбником", така фразеологія і логіка комуністів, — подають у своїх коментарях часописи.

Нова катастрофа землетрусу в Греції

Атени. — Провінцію Тессалію у Греції навістив останньої суботи землетрус, який відразу спричинив смерть 26 осіб і поранення сотень інших осіб. Пізніші повідомлення говорили вже про 150 осіб, що згинули від землетрусу. Зрештою, число людських жертв є навіть розмірно невисоке на тлі страшного знищення цілого ряду міст і сел. Цілком знищене є місто Фарзаля, не менше й Софадес. Теперішній землетрус розмірами катастрофи нагадує останній землетрус з-перед 9 місяців на Йонських островах. Атенська астрономічна обсерваторія нарахувала 39 потрясень землі. Шляхи до навіщених катастрофою місцевостей понищені і засипані, так, що дістатись туди можна тільки літаками, або — з найбільшими труднощами — верхи на ослах. Король і наступник престолу виїхали негайно на об'їзд понищених околиць.

Папа прийняв вперше збірну авдієнцію 20,000 дітей

Рим. — Папа Пій XII явився в неділю 2 квітня вперше від 4 місяців у соборі св. Петра, щоб коротко промовити до 20,000 шкільних дітей і коло 6.000 дорослих паломників, між ними кількасот американців. Хоч Папа виглядав схорований і ще слабий, проте ті, які бачили його підчас його недавньої недуги, були радісно заскочені його очевидною поправою. Папу принесли і віднесли у спеціяльній відкритій лектиці-фотелі. Повернувшись до Ватиканської палати, Папа ще раз поблагословив великі маси народу з вікна своєї кімнати. Пій XII має тепер 78 років.

ДОЛЛЕС ВИЇХАВ З ЖЕНЕВИ — ГЕН. СМИТ ЙОГО ЗАСТУПНИКОМ

ПЕРШИЙ ТИЖДЕНЬ ЖЕНЕВСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ МИНУВ БЕЗ НІЯКОГО УСПІХУ. — РАДИТИМУТЬ РІВНОБІЖНО ТАКОЖ НАД ІНДО-КИТАЙСЬКОЮ ПРОБЛЕМОЮ

Женева. — Державний секретар Дж. Ф. Доллес мав виїхати в понеділок уранці в товаристві американської амбасадорки Клер Лус до Міляно в Італії, щоб там стрінутися на кількагодинній конференції з італійським прем'єром Шельбою. Відтіля Дж. Ф. Доллес відлетить безпосередньо до ЗДА, щоб скласти звідомлення про ситуацію на Женевській конференції президентові Айзенгаверові. У Женеві керівником американської делеґації буде державний підсекретар генерал Бедел Смит. Тим часом Женевська конференція не вийшла поза стадію інформаційних розмов і таких заяв у справі Кореї, які виказали зовсім суперечні становища. В наступному тижні йтимуть наради про Корею і мабуть від половини тижня рівнобіжно також про Індо-Китай. Західні держави представили листу запропонованих учасників розмов про Індо-Китай. Ця листа охоплює ЗДА, Англію, Францію, СССР, Комуністичний Китай, три індо-китайські держави (В'єтнам, Камбоджу і Ляос) і Комуністичний В'єтмін. Цю листу передано на руки заступникові голови совєтської делеґації Громикові, який покищо не висловив ніяких застережень. СССР мав би запросити комуністів В'єтміну, а три західні держави запросили б держави Індо-Китаю. Таким чином оминулось би знову драстичне питання, чи Комуністичний Китай є рівнорядною великодержавою і „господарем" Женевської конференції. На найближчому засіданні Південна Корея предложить у подробицях свій плян об'єднання Кореї, але згори відомо, що він неприятливий для комуністів. Появились газетні відомості, що коли б комуністи поступились у своїх вимогах, то мабуть і Південна Корея погодилась би відступити від свого домагання, щоб нові вибори до спільного парляменту відбулись тільки у Північній Кореї і погодились на переведення виборів у цілій Кореї. Найбільш обурює Південну Корею і всіх колишніх комбатантів у Кореї, 16 держав Об'єднаних Націй, домагання комуністів, щоб — „надзірний орган", який мав би — за внеском Північної Кореї — постати з репрезентантів обох парляментарних палат (обох частин Кореї) — складався пополовині з південних і північних корейців, дармащо Південна Корея є за своїм населенням майже семикратно така велика, як Північна. Що торкається Індо-Китаю, то комуністи зберігають покищо повну мовчанку, як вони уявляють собі тамошнє замирення. Тим часом, щоб мати сильнішу моральну позицію, вони хочуть приспішити здобуття фортеці Дієнбієнфу і тому комуністичні війська повели нову масову атаку на ту фортецю, здобуваючи дальший терен. Не вважаючи на оптимізм оборонця фортеці ген. Де Кастріса (про що мова на іншому місці) — ситуація тієї фортеці стала зовсім критична. — Звертають увагу, що державний секретар Дж. Ф. Доллес за весь час свого перебування в Женеві не замінив ані одного слова з головою комуністичної китайської делеґації Чу Ен-ляйом, хоч обидва були приявні на 5 пленарних засіданнях конференції і на одному засіданні сьоми держав, зацікавлених найбільше у справі Кореї, скликаному за ініціятивою міністра Ідена.

Іден звернувся з закликом до трьох азійських держав

Лондон. — Міністер закордонних справ Антоні Іден, який перебуває в Женеві на конференції, звернувся з листом до трьох прем'єрів азійських держав, що відбували тоді наради в Кольомбо, столиці Цейльону, а саме до прем'єра Індії Неру, Пакістану — Мохаммеда Алі й Цейльону — Котелявалі, щоб вони включилися в акцію Заходу для замирення в Індо-Китаї. Звернення Ідена має характер особистого заклику і має на цілі запобігти тому, щоб названі азійські держави, особливо Індія, підтримували комуністичне становище щодо Індо-Китаю, атакуючи лише французький імперіялізм та нехтуючи комуністичною небезпекою. На цьому ґрунті в Кольомбо дійсно прийшло до суперечки поміж Неру і двома іншими вгорі названими прем'єрами: тоді, коли Неру пропонував формулу з осудом тільки чужинецького імперіялізму на терені Азії, то Мохаммед Алі і Котелявала вказували, що тепер заморський імперіялізм перестав бути актуальний і грізний Азії, зате актуальною є комуністична небезпека. Лист Ідена запобіг тому, щоб конференція в Кольомбо винесла постанови, які спутали б свободу рухів Англії, яка взяла на себе ролю посередника на Женевській конференції, — повідомляють англійські часописи.

В СВІТІ

● **Верховний Совєт СССР** затвердив декрет про дозвіл совєтським громадянкам виходити заміж за чужинецьких громадян, чого не було їм вільно робити в останніх 7 роках. Невідомо, чи дозволять тепер виїхати з СССР до своїх закордонних чоловіків жінкам, які вийшли були заміж перед цим декретом.

● **Над Чехословаччиною** падав дощ протикомуністичних летючок. Тисячі бальоників із прив'язаними до них мільйонами летючок випущено з-поза чехословацького кордону, з німецького боку, з гаслами і вимогами чеських демократів. Цю протикомуністичну пропаґандивну акцію зорганізував Комітет Вільної Европи з осідком у Мюнхені.

● **300 членів закордонного** дипломатичного копусу в Москві манифестаційно прощали на московському двірці 10 осіб австралійської амбасади, які виїхали з Москви через Фінляндію до Австралії, після того, як СССР зірвав дипломатичні взаємини з Австралією в наслідок афери з совєтським шпигуном Петровим.

● **Нарріман**, остання дружина колишнього єгипетського короля Фарука, яка розвелася з ним у минулому році на вигнанні в Італії і вернулася сама назад до Єгипту, виходить заміж за незаможнього лікаря. Наріман вийшла заміж за 40-літнього Фарука, маючи 17 років. Тепер вона має 20 років. Її малий син залишився при батькові.

● **Чотири високі комісари** в Німеччині погодились на тому, щоб німецьким воєнним злочинцям, які перебувають у в'язниці в Шпандав, створити легші умовини. З в'язниці до санаторії переведуть колишнього німецького адмірала 78-літнього Редера і колишнього міністра закордонних справ 81-літнього барона Нойрата.

● **90,000 японців** манифестували перед палацом мікада Гірогіто, вигукуючи „банзай" (хай живе) з нагоди дня його народин. Мікадо має тепер 53 роки. 800 поліціянтів і 3,000 вояків королівської ґвардії втримували порядок, щоб не допустити до повторення траґедії, яка скоїлася на Новий Рік, коли в юрбі розчавлено на смерть 16 осіб.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	Six months	5.25
На три місяці	2.75	Three months	2.75
В Джерзі Сити і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ЗБЕНТЕЖЕННЯ

Увага американського народу звернена сьогодні на два видовища — одне в Вашингтоні, а друге в Женеві. Одне зв'язане з домашніми справами, а друге — з закордонними. На перший погляд обидва ці видовища не мають нічого спільного, але, добре призадумавшись над ними, можна прийти до іншого висновку. Бо не було б ні одного, ні другого видовища, коли б уже давніше було в Америці краще відчуття комуністичної небезпеки бодай в тих місцях, які відповідальні за охорону та забезпеку країни. Як би ми гостро не критикували сенатора МекКарті та Сенатську комісію протиамериканських діянь за їхні нетакти, а зокрема за поведінку голови комісії, мусимо визнати, що всього цього не було б, коли б в Америці комуністи не займали так довго упривілейованого становища. Кажемо виразно, не толерованого становища, а упривілейованого, яке давало їм право видавати осуди навіть про американський патріотизм. Чимало з тих, що свідомо чи несвідомо виконували ролю агентів Москви, мали тут задовго великий вплив на державні, робітничі, культурні чи іншого роду установи. Якраз вони дуже заважили на тому, що З'єдинені Держави рішилися за Френклина Д. Рузвелта визнати дипломатично Совєти; це вони під час другої світової війни та по ній потурали московській агресії до такої міри, що Кремль став вкінці поважною загрозою самій Америці, як і цілому ще вільному світові. Через них сьогодні в Москві, яку врятувала Америка з союзниками від гітлерівської заглади, може Хрущов називати Америку „гітлерівською", а Маленков закликати її забратись з Европи. Знов у Женеві міністер закордонних справ червоного Китаю, Чу Ен-ляй, вигукує те саме щодо Азії.

Такі є сумні наслідки довгого потурання комуністичній агресії. Американський нарід тепер цілком збентежений, як тим, що діється у Вашингтоні, так і вістками з Женеви, де рішається теж і справа американського престижу і проводу в світі. Не менше збентежить його і те, що тепер пише про комуністичні впливи бувший провідник американських комуністів, Ірл Бравдер. Він узявся вияснити комуністичні зв'язки д-ра Дж. Роберта Опенгаймера в „Ню Йорк Таймсі" з 29 квітня ц. р. Тому, що голос Бравдера дійсно авторитетний в таких справах, хочемо навести дещо з того, про що він згадує, виправдуючи молодих інтелектуалів, що *попадали під вплив комуністів у роках від 1930 до 1945,* коли Бравдер був серед комуністів „диктатором".

Бравдер стверджує, що в тодішнім часі не вважалося нічим злим у публічній опінії бути в близькому зв'язку з комуністами. Правда, пише Бравдер, була мала горстка, яка думала інакше, але вона не мала впливу. До неї належав тоді, наприклад, конґресмен Дайс, але з нього всі сміялися. Додамо, що конґресмен Дайс займав тоді становище, подібне до того, яке займає тепер сенатор МекКарті, як голова Сенатської підкомісії для протиамериканських діянь. Комуністи, пише Бравдер, мали тоді величезні впливи в робітничих юніях, в Американській Федерації Праці та в Конґресі Індустріяльних Організацій. Під час виборів обидві найбільші партії шукали поперття в комуністів. Комуністи мали рішальний вплив у Лізі Американських Письменників, комуністів запрошували виголошувати доповіді по університетах. Сам Бравдер промовляв найменше в 30 університетах. Американська Ліґа Миру і Демократії, членами якої були визначні церковні й робітничі провідники, судді, адвокати і науковці, — співпрацювала з комуністами. Промови Бравдера, як сам він стверджує, були друковані в шкільних підручниках для каледжів для прикладу, як треба промовляти. При кінці Бравдер додає ще й цю „самозрозумілу" правду, що комуністи були тоді за Рузвелтом і Демократичною партією...

Ще раз підкреслюємо, що це — слова людини, яка довго стояла на чолі Комуністичної партії ЗДА. Навіть її слова не вичерпують ще сили впливу комуністів за президента Рузвелта. Якби не було цього впливу, не було б нині МекКартів і не було б збентеження в американськім народі, як у внутрішній політиці, так і закордонній.

Ні в кут, ані в двері

Хаотична й безнадійна ситуація в Женеві, де від понеділка засідають представники 19 держав, щоб завести мир і лад у двох далекосхідніх країнах, в яких нема ні миру, ані ладу, — є тільки логічним наслідком цілого ряду страшних помилок, що їх поробили всі три західні великодержави під час і після останньої світової війни. Стверджувано їх вже при кожному ранішому заторкуванні корейської проблеми. Коли б на Потсдамській конференції в 1945 р. Захід не був погодився на поділ Кореї злощасним 38-м рівнобіжником на дві частини, з яких північну віддано під „тимчасову" окупацію Совєтам, не запитавши навіть думки про цю справу в самих корейців, — не було б ні пізнішої Корейської війни, ані теперішнього комуністичного Китаю в Північній Кореї. Коли б ціла американська політика супроти Китаю не була повна помилок, не було б нині комуністичного панування в Китаї. Коли б потім, вже за адміністрації Трумана, послухано генерала МекАртура, виграно б війну в Кореї і не було б теж китайських комуністів на північ від 38-го рівнобіжника. Коли б Франція не була вперто трималася своєї імперіялістично-колоніяльної політики в Індо-Китаї, то комуністичний рух у В'єтнамі не втягнув би в свою орбіту масу тамошніх націоналістів і під Дієнбієнфу не стояли б 40,000 комуністичних вояків. Коли б Франція раніше додумалася просити ЗДА й Анґлію вважати Індо-Китай за спільну справу, а не настоювала так довго, що це її „внутрішня справа", то не потрібно було б драматичних закликів за поміччю буквально напередодні Женевської конференції. Коли б Англія не була спішилася визнавати мерщій комуністичний режим в Китаї, задивлена в торгівлю з ним і перестрашена, щоб китайські комуністи не вдарили відразу на Гонґ Конґ, тоді не було б незручности, що для ЗДА головування китайського комуніста в Женеві було б „втратою *обличчя*", а для Англії — не була б тільки добра нагода що одного безпосереднього контакту з „заприязненим сусідом". І таких „якби не" і „коли б не, то..." можна нарахувати багато більше. І всі ті „якби" — це не гіпотези, але ствердження, що їх поробили вже самі винуватці, признавшись до своїх помилок минулого і визнавши, що історія була б пішла зовсім іншою ходою, якби не ті їх помилки.

Женевська „заковика" полягає в тому, що самі ЗДА, Англія і Франція залізли своїми помилками в такий сліпий кут, що не знають, як їм вийти з нього. Вихід направді страшенно важкий, якщо взагалі можливий будьякий інший вихід, як тільки тотальна війна. Для Франції найважливішою річчю є скінчити криваву війну, яка виснажує її фінансово, вичерпує її людський матеріял, відтягає від европейської проблематики, наражає на слабшу позицію на европейському терені в порівнянні з Західньою Німеччиною, яка не має такого заморського клопоту, хаотизує внутрішню політику. Але як укладати перемир'я з підступним і віроломним противником, який ось на прикладі перемир'я в Кореї показав, що використовує його тільки для скріплення себе, щоб ударити негайно в іншому місці?! І як можливо політично миритися там, на якій плятформі? Допустити комуністів до співвлади, це значить дозволити їм перевести на терені Індо-Китаю точнісінько той самий експеримент, що вони його з таким успіхом переводили в Польщі, Румунії, Мадярщині, Болгарії і Чехословаччині, бо скрізь були там „коаліційні" уряди, що незабаром перетворювались на комуністичну диктатуру. Зрештою, на комуністів в уряді не погоджуються в'єтнамці, а накинення їм такого коаліційного уряду — означало б знівелювання власними руками всіх дотеперішніх західніх впливів в тій країні. У ще більшій мірі це стосується англійського проєкту поділити Індо-Китай на комуністичну й некомуністичну частини. Поминаючи, що такий „компроміс" був би моральною прогрою Франції і цілого Заходу, — а як можна вимагати від в'єтнамських патріотів-антикомуністів, щоб вони погодилися на відрізання кусня рідної території і віддання її на поталу китайській комуні? Знову ж вести далі війну — так само надзвичайно трудно. ЗДА не хочуть давати туди свого людського матеріялу, слушно побоюючись вплутати себе у війну з Китаєм, яку прийдеться вести самим, знову ж тільки з „задніми водіями" з Об'єднаних Націй, які даватимуть „поради" і „моральну підтримку". Те саме становище займає Англія. Неможливо ж казати Франції воювати тільки її вояками, без чужої допомоги не лише грішми і матеріялом, але й людьми. А з вишколюваних в'єтнамців багато користи не буде, бо французи перетягнули струну і викликали в автохтонів таке недовір'я до себе, що ледве чи можна повірити у високу бойову вартість і льояльність новонабутих новвишколених в'єтнамців. Пресумним доказом тієї масової потенціяльної ворожости в'єтнамців до французів є факт зосередження під Дієнбієнфу 40,000 вишколеного й озброєного комуністичного війська і факт безсилля французів розірвати ворожий перстень довкола тієї фортеці і врятувати її, хоч вона стала вже символом французького володіння в Індо-Китаї.

Словом — ані воювати, ані миритися. Не може робити ні одно, ні друге ані Америка, ані Англія, ані Франція. Ясно, що комуністи чудово знають це. І тому їх позиція така сильна в Женеві, і морально (аґітаційно-пропаґандивна нагода чванитися перед цілим комуністичним світом своїм перебуванням у Женеві, в розкішній палаті над Леманом) і фактично (орудування дійсною силою, якої Захід не зважується розбивати). Державний секретаріят ЗДА сформулював становище Америки дуже гарними словами: „мир, але не угода". Як же ж у практиці можна з комуністами робити мир, який не був би угодівством?! І на який інший мир вони можуть погодитись, як тільки на такий, що був би виграю комуни?! Коли ж не буде такого миру з комуністами, то — значить — треба вести з ними війну. Де, ким, чим і як?!

Міркування на цю тему крутяться у завороженому колі запитів, що на них нема відповідей. Тому не дивниця, що пишуть вже, що Женевська конференція протягнеться на місяці. Так, наче б за два-три місяці міжнародна ситуація стане яснішою! Та й коли на руїнах Дієнбієнфу маятимуть червоні китайсько-в'єтнамські прапори, то від цього ситуація далеко не прояснішає.

Б. Сивенко

Мільйони й одиниці

(До питання „психологічної стратегії" Заходу)

Світову пресу останнім часом облетіли вістки про найновіших неповоротців з Совєтського Союзу: В. Петрова, Н. Хохлова, а нещодавно перед тим Ю. Растворова. Появилися навіть статті, в яких автори, узагальнюючи випадки дезерції совєтських диверсантів-шпигунів, вбачають у цьому ознаку внутрішнього послаблення совєтської терористичної системи і роблять на цій основі дуже оптимістичні прогнози. Мовляв, ЧЕ-КА-ГПУ-НКВД чи тепер МВД завжди були хребтом совєтського ладу, збудованого насамперед на терорі. І сьогодні цей апарат терору дає чи не найбільше випадків дезерції, переходу в західній табір волі. Отже, — висновують деякі публіцисти — совєтська державна система хилиться до упадку.

Нам, що стільки натерпілися від цієї системи, теж хотілося б цьому вірити. Хотілося б думати, що Берія був останній, що вмів міцно „закручувати гайку" терору на тілі й душі мільйонів підсовєтської людности.

Хотілося б... але розум каже інше. Розум каже, що совєтська терористична система, на жаль, ще міцна. А головне — що нас найбільше непокоїть і смутить — до втримання її в повній силі чимало спричинилася невідповідна політика західніх держав щодо СССР. Бо що ми бачили хоча б за останніх дев'ять років, уже по закінченні другої світової війни? Бачили і бачимо й досі збоку Заходу **увагу до одиниць і переочення чи байдужість до долі мільйонів.**

У всіх ще в пам'яті сумний і ганебний Потсдамський договір 1945 року, на основі якого Совєти „загорнули на родіну" мільйони совєтських громадян, що були на території Німеччини й Австрії як воєннополонені або як примусово вивезені німцями робітники — „остівці". Хоч як не солодко жилося цим людям в умовинах нацистського терору, — проте вони бачили, що йому прийшов край; вони відчули подих волі і тому в більшості не мали ніякого бажання йти знов у неволю, на цей раз свою, совєтську, їм дуже добре знану.

Ми сміливо твердимо, що б і л ь ш і с т ь, хоч практично й назовні це виявляла тільки меншість. Бо в тій ситуації, коли табори воєннополонених і табори остівців з кінцем війни відразу потрапили під повну контролю совєтських політруків, — виявити свою незгоду повертатися „на родіну" було пов'язане з ризиком для життя. Але що це дійсно так, — тобто якби не терор збоку совєтських аґентів (присланих і „своїх", з числа „вірних сталінців"), то більшість цих людей воліла б лишитися на Заході (хоч опинилися вони там не з своєї волі), — про це свідчить поведінка тих остівців і бувших совєтських вояків, які були поза таборами, працюючи у німецьких господарів („баверів"), у різних молочарнях, млинах тощо. Вони по закінченні війни всіляко уникали таборів, де верховодили совєтські політруки та репатріяційні совєтські офіцери. Вони переховувалися по різних закутках, робилися „галичанами", „старими еміґрантами" і шукали таборів „неповоротців".

Вони, ці сотні тисяч звичайних селян і робітників, що п р а г н у л и волі, на вільному Заході мусіли жити, я щурі; їх озброєні совєтськ. аґенти хапали на дорогах, і хатах, хапали прилюдно як злочинців, а в разі найменшого спротиву калічили і забивали — і це н і к о г о н е о б х о д и л о! Що ж, ці люди не знали ніяких „воєнних таємниць", які могли б цікавити альянтську розвідку; не знали й „куліс Кремлю", про які розписують тепер всілякі Орлови, — ці жертви війни й лихоліття знали лише г і р к у п р а в д у: що в совєтському „раю" життя для трудящих — каторга. Це, мабуть, було нецікаве, чи „не доглянули" такої кричущої правди західні миродайні чинники, ті самі чинники, що сьогодні так уболівають і турбуються за долю дружини Хохлова (якій, до речі, ледве чи що й станеться, якщо вона поспішить „відректися чоловіка-зрадника").

Отже, з одного боку — мільйони, що їх з ласки волелюбного Заходу загнано назад у пащу Кремлю, а з другого боку — упривілейовані одиниці, що, перебігши на Захід, „пописуються" видачею сумнівної вартости воєнних та урядових таємниць і знаходять опіку органів влади.

Постає питання: про що йдеться Заходові: чи йдеться про настрій мільйонових мас людности в Совєтах, чи про настрій упривілейованих одиниць? Тоді, в 1945 році, своєю угодою з Совєтами західні альянти віддали Кремлеві на розправу мільйони совєтських громадян, які **хотіли бути з Заходом,** бо хотіли волі замість ярма — і вони її не дістали. З якими думками і з яким настроєм ці мільйони їхали тоді „на родіну" під люфами совєтських енкаведистів? Чи не мусіли вони визнати факт, що — як злорадо промовляли совєтські аґенти — „от совєтской власті нікуда нє уйдьош!" Чи не мусіли вони з цього зробити єдиний логічний висновок: якщо „нє уйдьош", то, значить, треба вірно і міцно Совєтам служити, бо нема виходу. Ось як напевно думають — вже навіть не мільйони, а грубі десятки мільйонів людности в Совєтах. (Бо долю примусово репатрійованих бачили й знали інші, хоч у Совєтському Союзі на такі теми вголос не говорять). А яка думка їх про західній світ волі — також не трудно догадатися: — воля, але не для нас. Для нас — „от совєтской власті нє уйдьош".

Можна сміливо сказати, що теперішня пропаґанда Заходу (через „Голос Америки", „Голос Канади", радіовисильню „Визволення" тощо) про повну волю людини на Заході, про те, що тут кожен ін-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Нова ера у винаходах

Винаходи, виявлені прилюдно впродовж останнього місяця, свідчать, що людство започаткувало нову добу в здобуванні світла й тепла для мешкань та підприємств. Треба тільки часу, щоб удосконалити ці винаходи до такої міри, щоб вони ввійшли в загальний ужиток.

В другій половині квітня Комісія Атомової Енерґії склала програму для витворювання дешевої електричної сили при допомозі ядрового реактора. Якщо ця програма увійде в життя, то власник пересічного дому зможе освітлювати свою кухню й світлиці електричним струмом, витвореним в атомовому вогнищі. Це можна буде осягнути впродовж найближчих десяти років, заявляє д-р Генрі Смит, член Комісії Атомової Енерґії, відомий з опублікованої ним книжки про розвиток атомової бомби. Про найновішу програму він говорив на конференції в Шикаґському університеті. Електрика, яку вдалося б витворити при допомозі відомих у цілому світі покладів урану, перевищить у 20-25 разів силу, яку можна витворити всіми світовими запасами вугілля, олії й газу, каже Смит.

Того самого тижня, коли д-р Смит оприлюднив свої спостереження в Шикаґо, підприємство Дженерал Електрік у Скенектаді сповістило, що його архітект Е. Ф. Гоґсон збудував мешкальний „передфабрикований" дім з шести кімнат, отоплюваний, освітлюваний та охолоджуваний виключно електрикою, витворюваною при допомозі енерґії, яку здобувається з зимового холодного повітря знадвору. Теплота, яка знаходиться в повітрі навіть під час найбільших морозів, автоматично усуває вогкість з повітря, а влітку охолоджує його без води. Треба тільки використати винайдену підприємством Дженерал Електрік помпу для вибирання теплоти з атмосфери. Влітку ця помпа витягає гаряч з повітря в приміщенні, виганяючи її назовні. Такий дім, вироблений фабрично, можна побудувати за шість тижнів з усіми внутрішніми вигодами, отже й печами на зиму та з холодильнями на літо.

Одначе найбільше здивовання викликала оповістка лябораторії підприємства Бел Телефон, в Моррей Гілл, у стейті Ню Джерзі, про винахід дуже простого апарата, званого „соняшною батерією", яка перетворює соняшну силу безпосередньо в електрику. Важливість цього відкриття полягає в тому, що тепер можна буде перетворювати аж шість відсотків соняшного світла на електрику. Дотеперішні апарати могли перетворювати лише один відсоток. Практичне застосування соняшних променів при допомозі нового винаходу, створить напевно нову еру в витворюванні енерґії для урухомлення найрізнородніших машин.

Винахідники з лябораторії Бел Телефону — Дж. Л. Пірсон, С. С. Фуллер, і Д. М. Чапін виявили, що соняшна батерія вже виконує свою службу в двох випадках, а саме: дає електричне світло і пересилає через повітря голос і музику, не потребуючи жадних дротів.

Суттєва частина винаходу — тоненька бляшка, подібна до леза бритви, якого вживається до голення. Цю бляшку виробляється з матеріялу, який є в піску, — з так званого „силікону". Тому, що силікон майже нічого не коштує, то й бляшка дуже дешева, а в додатку вона не зуживається, отже може служити безконечно. Ця бляшка дуже чутлива на світло і її можна легко сполучити для передавання сили сонця, коли його промені падають на поверхню величиною квадратового ліктя, даючи електричне світло силою в 50 ват.

Саме в тому, що для діяння соняшних променів потрібно розмірно великої поверхні, лежить трудність належного вжитку соняшної батерії. Бо, напр., на втримування в русі фабрики, яка вуживає електричну силу в 30,000 кіловатів, потрібно поверхні величиною 300,000 квадратових ліктів, отже, 60 акрів.

Одначе в таких околицях, в яких важко побудувати електрівні, або важко позакладати електричні дроти, як напр., на пустелях, там можна буде використати соняшну батерію для витворювання електрики. Саме тепер переводять досліди з застосуванням соняшної батерії великих розмірів у стейті Джорджія.

Хоч сонце постачає більше як тисячу трильйонів кіловато-годин енерґії кожного дня, це значить стільки, скільки могли б дати всі світові запаси вугілля, олії, природного газу і урану — людство дотепер використовувало з цих запасів лише мізерну частину безпосередньо для свого вжитку. Тепер же наспів час, коли можна буде використати цю силу новим способом.

Відомо, що президент Айзенгавер задумує скликати світовий конґрес науковців для вияснення, як можна використати для мирових цілей атомову енерґію. Хоч такі наукові з'їзди звичайно не осягають безпосереднього успіху, вони заохочують спеціялістів до праці в різних напрямках. Отже такий з'їзд, як це заповів два тижні тому голова Комісії Атомової Енерґії Луїс Л. Стравс, матиме нагоду перегризнути дотеперішні незвичайні винаходи і скоординувати зусилля для добра людства.

Б. Ржепецький

АВСТРАЛІЙСЬКІ ЛИСТИ

(5)

В цій в'язниці перебував і „король" ґанґстерів Ал Капоне!

В'язні можуть працювати в численних майстернях, можуть вчитися музики й доступні для них кореспонденційні курси, які провадить Каліфорнійський університет. Сторонні люди можуть (лише в виїмкових випадках) оглядати в'язницю через непробивне для куль скло...

Ми приставмо до Фері Билдінґу, з високою баштою із годинником. Коли затоки ще не поперетинали мостами, це була єдина брама до Сан-Франсіско, якою річно переходило до 50 млн. людей. Тепер — це вже „історична пам'ятка". В цій портовій дільниці міста перед останньою війною містилися представництва 175 морських компаній, що зв'язували Америку з усіма портами світу.

∴

Корабель вже очікує на нас, — тому немає часу бодай побіжно оглянути місто.

Сучасне Сан-Франсіско таке не подібне до інших міст, але ви на диво „по-свійську" почуваєте себе в ньому, наче воно — не чуже... Впадає в очі — сила книжок про це місто, як ні про яке інше в ЗДА, а до того — багато з них в формі повістярській і навіть поетичній. І це місто, здається, не можна не любити. І ще одна риса: ви здибаєте багато ентузіястів, „гарячих патріотів" Сан-Франсіска. Не лякайтеся, як зустрінете такого — довідаєтеся більше, ніж з усіх книжок, і можете йому говорити про своє місто — слухатиме уважно, бо зрозуміє, що значить любити „своє".

Обов'язкові відвідини бібліотеки. Вона, очевидно, значно менша від „наших" нюйоркських, але затишніша і не має зовсім „урядового характеру". Вона в центрі міста, і вам здається, що тут можете здибати „ціле Сан-Франсіско", вільне від „бизнесу". Тут зустрів я й „ентузіястів міста".

Люди живуть споминами, але... не дуже давніми, бо Сан-Франсіско — „молоде" місто, що виросло на „наших очах"...

Пишаються, що „Велика Трійка" в Ялті згодилася, щоб перше зібрання Об'єднаних Народів відбулося в Сан-Франсіско. Тут був тоді „центр землі", куди з'їхалися представники всіх майже народів світу. Самих лише представників преси й радіо було тоді понад 2500 [illegible] над 150,000 слів денно телеграфували, а телефонічних розмов відбувалося понад 12,000.

А в 1939-40 рр. Америка виступила „на підбій світу" мирним шляхом, виявляючи „добру волю", як тепер кажуть. Уряджено Міжнародну Виставку. Її організатори поставили собі два завдання: відзначити довершення технічних осягнень — будови двох згаданих мостів та поглибити зв'язок Заходу зі Сходом, значення якого не всі доцінювали. Виставку оглянули понад 17 млн. осіб. Очевидно, це — дуже мало, але ще тривала над Атлантійським океаном війна, і не до Виставки було.

Значення Виставки полягає в тому, що вона спричинилася до звернення уваги на Далекий Схід і стала начебто дороговказом найближчої історії, наочно показала, яку велику вагу прив'язує Америка до далекосхідніх проблем.

Під час другої світової війни Сан-Франсіско було головною базою ЗДА на Сході. Звідти йшли незліченні транспорти людей і матеріялів, там розбудовувано військовий промисел. Все це притягало людей. Від початку війни населення міста збільшилося майже на 200,000 осіб.

З кінцем минулого століття Сан-Франсіско стає головним осередком американської торгівлі з Далеким Сходом, а в першу чергу з Китаєм.

Панамський канал, що так скоротив шляхи на схід, мав рішальний вплив на розвиток міста й порту, який починає раптово рости: перед другою війною в порті „обернулося" близько 30 млн. тонн товарів.

А ще не так давно Сан-Франсіско було лише розмірно невеликим містом китоловів (в 1888 р.!). Перший американський корабель, що приплив до Сан-Франсіско в 1849 р., застав тут лише 860 мешканців, а вже в 1852 р. їх було 42,000. Тоді, щоб дістатися до Сан-Франсіско, мусіли об'їздити цілу Південну Америку. І коли в 1851 р. корабель „Літаюча Хмара" зробив цю дорогу за 89 днів — це було виїмкове осягнення. Була ще друга, коротша дорога, якою почали їздити, поспішаючи на „золоту гарячку": кораблем доїздили до Панамської шиї, возами переїздили на другий берег, а далі — знов кораблями на береги Пацифіку. Але та дорога була досить небезпечна, — нападали дикуни..

Щоб закінчити історичну частину вернемося ще назад, до кінця 18-го стол., коли чужі держави ставили перші кроки на Тихому океані.

∴

Перший розділ в одній з найкращих книжок про Сан-Франсіско затитулований одним лише словом: „Якби..."

Авторка цієї книжки пояснює: „Якби" — це одно з найбільш тяжких наслідками слів в словнику життя..."

Читаємо далі: „Тож могло статися, що на цьому березі Пацифіку був би передовий пост Росії, було б повно мужиків з їхніми панами, великих на зріст бльондинів, що так сильно розплоджуються".

„ЗДА було б тоді трудно відвоювати решту Нової Еспанії, чудовий край, на який зазіхала Росія. Й була б та війна з Росією дуже тяжка, — не допомогла б і Англія, що сама заздрим оком на той край дивилась"...

І це сталося б, на думку авторки (не політика!), „якби... не романтична історія з Резановим.

Про цю „романтику" ви знайдете згадку не лише в літературних творах (про це писав і Брет-Гарт і багато інших), але й в наукових книжках, — якщо не про самий „роман", то обов'язково про героя цього роману...

Як відомо, наприкінці 18-го стол. росіяни північною дорогою з'явилися на Алясці, і заснували там свою колонію, зорганізували російсько-американську компанію для торгівлі футрами, і вже в 1799 р. оголосили 55-й рівнобіжник південною границею своїх володінь. Були великі труднощі з доставою харчів, і поселенці голодували. В 1806 р. Резанов, високої ранґи урядник і царський камергер, приплив кораблем до затоки, де тепер Сан-Франсіско, пошукуючи харчів. Більше як рік тривали переговори з тодішніми володарями — еспанцями, а в міжчасі Резанов закохався в дочці еспанського губернатора. Це викликало, як запевняють всі автори, збільшення зацікавлення з його боку Каліфорнією і до Петербурґу пішли рапорти про конечність для Росії посідати не лише північний берег Пацифіку, але й південний. Кохання закінчилося трагічно: батьки погодилися на шлюб з чужовірцем під умовою, що він особисто дістане згоду на шлюб від Папи й еспанського короля. Резанов мусів вертатися через Аляску, Сибір, — і в дорозі помер в Іркутську. Для закінчення роману додамо, що наречена, довідавшись про його смерть, вступила до манастиря.

Смерть Резанова не врятувала Каліфорнії від Москви: п'ять років пізніше за 48 миль від Сан-Франсіско постає російська станиця — Форт Росс. Імовірно, що якби Резанов жив, то російські імперіялісти були б більш активні й енерґійні. В 1821 р. Росія пересуває свою границю на Пацифіку далеко на південь — до 51-го рівнобіжника і оголошує океан від Берінґової протоки до 51° „внутрішнім морем", замкненим для портів й плавби чужинцям...

Сумна весна в Україні

Прекрасна весна на Україні! Для українського селянина це був колись час чекання, готувань і радісного хвилювання, яке охоплює кожну людину, коли вона починає виконувати улюблене і гарне діло...

Та не такі тепер настрої на тій самій Україні, бо її праця, воля та доля її дітей і щастя її молоді залежить від тупих керівників і плановиків у Москві. Цьогорічна весна принесла нові сльози на Україну. Десятками тисяч забирає безсердечна Москва її молодь, цвіт української нації і шле у безводний, висушений сонцем Казахстан або у люті морози Сибіру.

Тридцять тисяч юнаків і дівчат поїхало гуртом з України... Десять тисяч поїхало з Києва... Чотири тисячі виїхали з Ворошиловграду. П'ять тисяч висилається з Дніпропетровська... Львів, Харків, Стрий, Дубні, Чернівці, Полтава... — який хочете назвіть район, місто чи село — скрізь сльози матерів і суворо стиснуті уста батьків свідчать, як сприймає Україна нове лихо, наслане на неї Москвою... Саме коли надходить весна і треба найбільше робочих рук, українську молодь забирають з рідної землі, де вона знає і уміє працювати, на нові, незнайомі місця. А на Україну шлють людей з інших республік, що не знають її землі, її кліматy і властивостей. Який в цьому сенс? Для чого це робиться?

Причина все та сама, що ось уже 36 років перетворює життя людей на Україні в каторгу. Причина та, що при владі сидять люди, який ніхто не обирав; які ніколи й ніде не довели, що вони уміють добре працювати на користь народу; які не мають найменшої підготови до праці, за яку беруться. Гірше того, — при владі в Совєтах стоять люди з наглухо закритими розумами догматиків, які не вміють і бояться спокійно аналізувати факти, що перед ними їх ставить життя. Ці люди, що часто не мають навіть середньої освіти, що відірвані від світу стіною страху і недовір'я, яку самі ж і створили, з тупою упертістю мяняків ось уже понад тридцять років заганяють мільйони людей у злидні, муки, передчасну смерть, в руйнування і війни.

Підсовєтські народи, — зокрема і найбільше на Україні — зазнали два непоправних удари від комуністичних догматиків. Першим ударом була примусова колективізація, внаслідок якої з України вивезено, заслано, задушено голодом і розстріляно мільйони людей. Другим ударом була війна, що зруйнувала міста і села України, знівечила її культурні та індустріяльні цінності і знову винищила мільйони людей.

Ні війна, ні колективізація не сталися випадково чи внаслідок дій якихось зовнішніх ворогів. Колективізація була вигадана Сталіним, як засіб приборкати селян, яких він боявся. Наслідком колективізації була катастрофа сільського господарства, недостачі в харчуванні, що їх відчуває наелення Совєтського Союзу ще й досі.

Війна також не прийшла на Україну ззовні. Війну послідовно і наполегливо готувала політика Сталіна, скерована на те, щоб підтримати й збільшити силу Гітлера, даючи йому всі потрібні товари, від хліба для солдатів до бензини для літаків, що потім, літаючи на тій самій бензині, бомбили армію і міста України.

Теперішні кремлівські володарі були активними і відданими помічниками Сталіна у виконанні обох цих, катастрофічних для України заходів. На переговори з Гітлером до Берліну їздив той самий Молотов, що їздив туди кілька тижнів тому, тільки що він тоді не виголошував довгих промов, а покірно згоджувався на всі умови, які ставив Гітлер. Колективізацію провадив той самий Хрущов, що був московським сатрапом на Україні і навіть мріяв про „укрупнення" колгоспів і про виселення селян з їх рідних хат і сіл. І той самий Маленков, що тепер очолює уряд у Кремлі, розробляв, бувши особистим секретарем Сталіна, і плянував колективізацію та договори з Гітлером.

Тому не дивно, що політика нового совєтського уряду є сліпим повторенням сталінської. Коло землі треба ходити довго, уважно, наполегливо, з року в рік. А Кремль хоче зробити все швиденько, одним якимось гігантським, геніяльним заходом. Сталін будував канали, щоб збільшити площу орної землі. Маленков вирішив припинити будування каналів, а за один рік зорати й пустити в обробіток тринадцять мільйонів цілинних земель і перелогів.

Що для цього треба буде кинути мільйони молоді на каторжну працю в пустелях Казахстану чи в тайзі Сибіру — кремлівських володарів ані трохи не турбує. Їх діти і діти їх найближчих помічників не поїдуть у Казахстан, як не поїдуть діти генералів, емведистів, міністрів чи високих науковців.

„Голос Америки"

МІЛЬЙОНИ И ОДИНИЦІ

(Закінчення зі стор. 2)

дивід — сам коваль свого щастя і т. д., — що ця ведена в порядку „психологічної стратегії" пропаганда, адресована до людности за залізною заслоною, не знаходить там сприятливого ґрунту. Скажемо більше: для всіх примусово повернених і їх близьких, для всіх свідків їх жалюгідної долі — ця пропаганда звучить глумливо. (Не кажемо вже про трудноці, про мінімальну можливість слухати вільне радіо масовій людині в Совєтах). 1945 року Захід сам знівечив колосальну шансу, що була в його руках, шансу безпосередньої розмови не з одиницями, та ще й упривілейованими, а з масами, на облудному використанні й експлюатації яких власне й тримається потуга Кремлю. Як цю шкоду направити і чи можна її направити взагалі — про це трудно сказати. Але у всякому разі величезною наївністю є вбачати якусь „зміну погоди", зміну в настроях людських мас СССР на основі почастішання фактів перебігання на Захід поодиноких совєтських аґентів. Утратила Москва Растворова, то буде Разданов, на місце Хохлова прийде Горлохватов — аґентів для шпигунства і диверсії у Москви вистачить. Кремль сам „злiквідував" і, можна сказати, перманентно ліквідує сотні й тисячі ще вищих рангою „достойників" — і режим від цього аж ніяк не слабне. А „таємниця" папіросниці-пістолі — це хіба для дітей.

За Залізною Заслоною

НУДЬГА В КОМСОМОЛІ

До чого довела совєтська система виховання, якими яловими стали зібрання й зайняття в комсомольських організаціях таких, як піонери, виявляють дуже красномовно дописи з окремих осередків, друковані в совєтській пресі.

Яскраву картину заскорузлости й нудьги в діяльності совєтських піонерських організацій малює М. Канюка, київський кореспондент московської „Комсомольської Правди" (в ч. 50 з 1954 р.) в статті п .н. „Почему скучно проходят пионерские сборы". В дописі поданий м. ін. такий опис про побут піонерської організації в Кашперівській середній школі Тетіївського району Київської области:

„...В кутку фізичного кабінету стоїть розхитана шафка, в одній із шухляд якої зберігаються пошарпані книжки, щоденники піонерського загону, поламаний горн. З-поза шафки визирає пом'ятий і запорошений піонерський прапорчик.

— Ось і все наше хазяйство — каже старша піонервожата Ліда Карпенко.

Гнітюче враження викликає не тільки „хазяйство", але й усе ставлення піонерської роботи в цій школі, в якій около тисячі учеників. Не маючи ніякого досвіду, Ліда Карпенко... просто не знає, що робити, як зацікавити піонерів. Зібрання загонів і звен відбуваються нудно й одноманітно. „Про вчення й дисципліну" — ось незмінна тема розмов на цих зібраннях.

Чи мало надоїли дітям оті безконечні нотації і багато з піонерів намагається за всяку ціну врятуватися від них. Тяжко, ясна річ, винуватити в цьому тільки старшу вожату. Багато більше винуватий тут Тетіївський райком комсомолу. Це ж саме звідти відповіли Ліді Карпенко на її прохання з'ясувати їй, що робити на зібраннях звен:

— Ставити актуальні питання.

Безсумніву — питання вчення і дисципліни в Кашперівській школі, де так багато учеників з двійками, є дуже актуальні ,але як їх „ставити" — це Ліді Карпенко неясно і до сьогодні..."

Замість книжкової торгівлі — безсоромна спекуляція.

Офіціоз міністерства культури СССР „Советская Культура" з 18 березня 1954 р. надрукував велику статтю Вл. Лідіна „Про стару книжку", в якій автор малює цілковиту неувагу до старої букіністичної книжки в Совєтському Союзі і водночас з цим стверджує повний занепад букіністичної торгівлі в СССР.

За авторитетним свідченням Вл. Лідіна „торгівля старою книжкою, на жаль, сходить нанівець". Перестали появлятися каталоги букіністичних книжок. Зліквідовано приватні а то й державні антикварні. В офіційних книжкових магазинах старою книжкою не торгують. Немає вже майже крамниць із старою книжкою в Москві, і немає їх цілком в таких містах (університетських!) як Тула, Пенза, Тамбов.

Замість того, як пише автор, „стара книжка стає предметом найбезсоромнішої спекуляції пролазливих ділків". Діється це так, що „спекулянт, ніби плавун, поринає в саму глибину букіністичної торгівлі: в людей, які хочуть продати книжки, частини книжок букіністичні книгарні не беруть, або їх обезцінюють. Такі книжки попадають в руки проворних ділягˮ.

„В Москві — довідуємося далі — „існує магазин передплатних видань. Передплатниками на збірні видання творів записуються десятки тисяч людей. Цілком слушно, що кожен передплатник хотів би мати всі томи того видання, що його він передплачує. Але цього законного права не забезпечує практика Москніготорга. Виявляється, що коли передплатник прийде за черговим томом видання пізніше як чотири місяці після його виходу, то даного тому він вже не одержить. Том той іде в звичайну книжкову продажу. І вистачить в будьякий недільний день підійти до крамниці передплатних видань, щоб зустріти підприємчивих ділків, які торгують тими томами, що попали в їх невсипущі руки: так — за том Бальзака замість 15 вони беруть 50 рублів, за Островського замість 10 беруть 30 рублів, Драйзер замість 15 коштує 60 рублів. І так передплатник, маючи законне право одержати черговий том, купує перед дверми магазину, на очах директора і продавців неодержаний ним том у спекулянта".

Книжка — це свідоцтво культури. Занепад зацікавлення старою книжкою в СССР свідчить красномовно про проґресивний занепад культури, спричинений совєтським режимом.

На двоє ворожила...

Кореспондент „Советск-ої Культури" повідомляє з Ташкенту (ч. 27, з 1954 р.), що група узбекістанських майстрів і мистців прикладного мистецтва над створенням двох великих сюзане, присвячених трисаліттю „возз'єднання України з Росією". В осередку шовкового полотна розміру 6Х4 метрів вишитий золотом медальйон з державним гербом СССР. По боках медальйону знамена з гербами „союзних республік". Внизу — пам'ятник Богданові Хмельницькому в Києві. На одному сюзане вишито золотом „Великому русскому народові від узбекського народу" — на другому „Українському народові від узбекського народу".

Вмістити одних і других, українців і русских, на одному сюзане узбекістанці, не вважали можливим. Зрештою краще окремо, бо невідомо, як воно ще буде...

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Ню Йорк, Н. Й.

Відновлення діяльности Т-ва Українських Бизнесменів.

В дні 4-го квітня 1954 р. відбулися загальні збори Т-ва Українських Бизнесменів СУБ, на яких відновлено діяльність того Т-ва. Першим і найважнішим завданням Т-ва СУБ є об'єднання всіх українських купців і промисловців в Т-ві СУБ, щоб в той спосіб зв'язати і зцентралізувати усе торговельне і промислове життя Метрополії. Це завдання надзвичайно важне і конечне, бо незорганізована мала група українських купців і промисловців губиться в морі інших бизнесів. Ми знаємо, що українське купецтво ще на Рідних Землях нераз давало докази своєї щедрої жертвенности на ріні добродійні українські цілі.

Об'єднавшись професійно в СУБ, наші бизнесмени можуть поставити певні вимоги українському суспільству за повну піддержку українського купецтва.

Крім того, Управа СУБ пішла на зустріч бажанню своїх членів, та зорганізувала Відділ Безплатної Правної Поради, що даватиме правні поради, як рівнож допомагатиме у виповнюванню аплікацій на концесії й інших формулярів.

Управа Т-ва СУБ плянує видавати необхідний фаховий місячник або квартальник, у якому буде широко розгорнена акція реалізувати клич „Свій до свого", а крім того, певна частина часопису буде призначена для реклями. У дальшому Управа Т-ва даватиме моральну, а згодом, на скільки позволять фонди, і матеріяльну допомогу своїм членам, коли б хтось найшовся в критичному положенні. Управа Т-ва старатиметься, не допустити до ліквідації ні одного вже існуючого бизнесу, як також морально піддержати тих, що думають відчинити бизнес, а тим самим вступити в ряди укаїнських бизнесменів, бо особистий добробут членів збагачує тим самим добробут спільноти.

Деякі бизнесмени є мильної думки, що їм вистачить покупців одного бльоку, чи околиці, а тим часом знана річ, що стан мешканців бльоку є плинний, одні випроваджуються, а другі приходять на їх місце, але не відомо, чи вони будуть покупцями в українських бизнесах. Ціль нашого Т-ва дещо ширша і більша, бо нам ходить в першій мірі, про нашу власну постійну українську клієнтелю, а саме, спонукати її спільними силами до почуття обов'язку, що все таки варто мати до діла зі своїми людьми, а не числити на доривочну клієнтелю. Будемо старатись упорядкувати внутрішні відносини між членами Т-ва, щоб однобранжові підприємства взаїмно собі не шкодили і себе не поборювали.

Ми хочемо будувати на власних капіталах, на твердих фундаментах і не випустити наших капіталів. А коли той капітал буде в сталому обороті в українських бизнесах, то частина зисків з тих капіталів завжди вертатиме назад до нашого суспільства у формі різних датків на суспільні, культурні чи харитативні цілі.

Знову ж при допомозі такого об'єднання СУБ і централізації праці можна розбудувати бизнеси, а також творити нові варстати праці.

Ми звертаємося в першій мірі з закликом до бизнесменів тих, котрі ще є поза рамцями Т-ва СУБ, щоб вступали в ряди Т-ва і своїми місячними вкладками збільшили його фонди, необхідні на його розбудову.

Також звертаємося з гарячим закликом до Українського Суспільства, щоб воно дало доказ повного зрозуміння клича „Свій до Свого" і масовою піддержкою українських бизнесів, довело, що цей, стільки разів при всяких нагодах голошений нами клич, не є пустим звуком, бо тільки в єдності і об'єднанню та взаємній піддержці сила спільноти.

Роман Крупка.

Ютика, Н. Й.

Передсвятковий базар.

За ініціятивою місцевого відділу Союзу Українок Америки 18 квітня був улаштований передсвятковий базар, де були виставлені на продаж писанки, кераміка, українські вишивки та інші речі. Головну частину виставлених на продаж речей складали вироби українок самого міста та околишніх місцевостей, де живуть наші люди: Геркімер, Литлфолс, Ром та Санжанс, — і то у великій кількості українок не членів СУА. Така масовість участи нашого жіноцтва в підготовці речей на продаж пояснюється тим, що прибуток з базару призначався на користь нашим старим людям, що ще й тепер живуть у таборах Німеччини. Отож зараз після Служби Божої в залі української громади Св. Володимира розпочався продаж виставлених речей, а вже за три години усе було випродано, хоч розраховувалось, що базар буде тривати аж до пізнього вечора. Тому багато бажаючих щось собі придбати, прийшовши до залі, вже нікого там не застали. Тож перша спроба улаштування передсвяткового базару виявила велике зацікавлення ним, а тому на майбутнє місцевому відділу СУА це треба урахувати і збільшити кількість виробів для продажу, аби тим задовольнити попит.

Чистий прибуток в сумі 150 долярів вже пересланий до Німеччини до Альтерсгайму у Дорнштадті, де живуть наші старі люди і куди й раніше місцевий відділ ч. 57 СУА вже надсилав свою допомогу.

С. С.

ШЕВЧЕНКІВСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ

УКРАЇНСЬКОЇ ВІЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК І НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА В ЗДА

14 березня 1954 р. в Ню Йорку, в приміщенні Українсько-Літературно - Мистецького Клюбу відбулась наукова Шевченківська конференція Української Вільної Академії Наук і Наукового Товариства ім. Шевченка в ЗДА.

Конферецію відкрив голова УВАН у ЗДА проф. М. Ветухів. У своєму вступному слові проф. М. Ветухів звернув увагу на потребу дальшого вивчення Шевченка, бо є багато ще незнаного в глибинах думки творів поета. Особливо важливим це є тепер, бо на рідних землях, на „рідній не своїй землі" Шевченка фальшують, спотворюють.

Українська Вільна Академія Наук щороку видає річники, в яких, крім публікацій невідомих й неопублікованих матеріялів про Шевченка або з творів Шевченка, вміщується „Шевченко сто років тому". В тільки-що виданому УВАН у ЗДА „Шевченко Річник 3" в цій статті знаходимо матеріяли про те, що Шевченко робив саме в 1854 році. Цієї весни він плекав думку про переклад на українську мову „Слова о полку Ігореве". До свого приятеля А. Козачковського він тоді писав: „Пришли мені текст „Слова о полку Ігоря!". В річнику можемо знайти низку матеріялів про цей рік в житті Шевченка.

Українська Вільна Академія Наук і Наукове Товариство, що носить ім'я Шевченка, повинні вивчати велику спадщину генія українського народу й людства. В цій нашій конференції пробуємо дати деякі нові матеріяли, що зможуть доповнити те, що знаємо про Шевченка.

Ми не повинні забувати і свого обов'язку і пам'ятати великі слова Шевченка: „І коли тебе забуду Єрусалиме — забвен буду...", — такими словами закінчує своє вступне слово проф. М. Ветухів.

Доповідь д-ра М. Шлемкевича: „Основна верства світогляду Шевченка".

На початку д-р М. Шлемкевич дав короткий огляд розвитку Шевченкознавства від П. Куліша і М. Драгоманова до новіших часів. Він нагадав, що різні покоління підкреслювали різні сторони творчости Шевченка: так. у 70-х роках минулого століття найбільше уваги приділяли козацькій ідеології поета, на початку 20 століття найбільше вклонялися поезіям чисто політичного змісту, в часі революції 1917 року гимном українців.

Глибинна верства творчости Шевченка — це „Катерина", „Наймичка", „Неофіти". Тут органічна тяглість Шевченкового світогляду. До яких би політичних концепцій не схилявся Шевченко, він завжди вертався до глибинного:

„І буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі"...

Тут основна клітина людства: мати — син.

Д-р Шлемкевич дав оригінальну аналізу творів „Катерина" і „Наймичка". В той час, як у поета очевидні симпатії на боці Катерини, він віддає її під осуд родини, суд „добрих людей"... Катерина гине, бо Шевченко, попри глибокі симпатії до неї, є в глибині душі за те, що бунт проти традиції має бути покараний. „Наймичка" шукає компромісу, не гине, а „прищеплюється" на пні традицій.

Традиції, історична тяглість і є найглибше у Шевченка. Другий великий син українського народу, С. Петлюра, теж органічно опирався на традиції. Велика революція українського народу була механічно перервана чужою силою.

Далі доповідач перейшов до характеристики твору „Неофіти", де вже поставлено проблему соціяльної служби. Коли в першому періоді творчости Шевченка родина була найвищим, то тепер уже підкреслюється щось вище від родини — ідея, в ім'я якої родина може бути офірована.

Поему „Марія" доповідач вважає завершенням творчости Шевченка, тим, що Гете назвав „Тиха велич".

Шевченко відбив той період історії України, коли народ переходив у націю — в мові, у стилі, в історичній концепції, в переході до вищого світогляду. Історія після Шевченка — це лише завершення і здійснення його заповітів.

Доповідь проф. П. Одарченка: „Шевченко в совєтській інтерпретації за останні 35 років".

В своїй доповіді проф. П. Одарченко показав, як змінювалась інтерпретація творчости Шевченка на Совєтській Україні, залежно від політичних обставин.

Коли в 1918 році війська Муравйова вперше зайшли до Києва, то большевики зривали і топтали портрети Шевченка. Проте, вони дуже скоро усвідомили свою помилку. Побачивши популярність Шевченка серед українського народу, большевики проголосили Шевченка пророком соціяльної революції. 1920 року навіть вийшов закон про святкування Шевченкового дня, який наступного року був уже скасований.

За доби НЕП'у був розквіт шевченкознавства. Опубліковано було ряд цінних праць. Тоді ж почало розвиватися, так зване, „марксистське шевченкознавство" на чолі з В. Коряком і А. Річицьким. Коряк проголосив гасло клясичного шевченкознавства, а Річицький малював Шевченка як „поета перед-пролетаріяту".

1929 року почався наступ на шевченкознавство. 1930 року розгорілася кампанія проти „єфремовщини", в 1931 році — проти проф. Дорошкевича, що очолював інститут ім. Шевченка у Києві. Критикували і Річицького, заперечували його твердження, що „Шевченко — поет перед - пролетаріяту" і твердили, що він „батрацький поет".

З 1933 року почали ревізувати твори Шевченка. Затонський полемізував з Скрипником в оцінці Шевченка, 1934 року опубліковано тези ЦК КП(б)У, де сказано, що Шевченко — буржуазний демократ з націоналістичними і релігійними пережитками.

Проф. Одарченко нагадав „шевченкознавця" тридцятих років, Шабльовського, який писав з численними цитатами з Сталіна і Леніна, але 1935 року був розстріляний.

Роки „єжовщини" були мертвими для шевченкознавства. 1939-41 рр. лейтмотивом статтів про творчість Шевченка було підкреслення впливу російського народу на творчість поета. Війна принесла велику зміну. Большевики послабили натиск. Повернули з заслання Шамрая і Дорошкевича. Відносна свобода тривала до 1946 року, коли Москва одним ударом спинила працю в шевченкознавстві.

„Останні праці, присвячені Шевченкові, — зауважив проф. Одарченко, — відносяться не до літератури, а до психіятрії". З Шевченкта зробили його антипода. Дійшли до того, що зробили Шевченка речником сучасного большевицького російського націоналізму. Чи серйозно, чи в насмішку, але Бажан написав, що Шевченко боровся проти національного гноблення російського народу.

Д-р С. Демидчук: „Шевченко в новітніх американських енциклопедіях".

Д-р Демидчук сказав, що перша згадка про Шевченка в американських енциклопедіях з'явилася у 1886 році. Тоді „Енциклопедія Брітаніка" у 21-му томі, виданому в Америці, в підрозділі про „малоросійську літературу" назвала Шевченка справжнім національним поетом.

Далі д-р Демидчук перейшов до огляду повоєнних видань американських енциклопедій. Він сказав, що „Енциклопедія Брітаніка", видання 1947 року в статті про українську літературу каже, що „новий дух в українську літературу приніс Тарас Шевченко". Ця ж стаття згадує його національний романтизм, глибокі коріння у фольклорі. В Енциклопедії Колієрсу (видання 1949 р.) є окрема стаття про Шевченка на 25 рядків. У виданні 1950 року є згадка про Шевченка в статті про українську літературу пера К. Андрусишина. В „Енциклопедії Американа" видання 1949 року Шевченкові присвячено місце в статті про українську літературу. В Колумбійському Словнику Новітніх Европейських Літератур (1946 р.) в розділі про українську літературу висвітлено українську проблему, яку названо одною з найскладніших слов'янських проблем. Статтю написав К. Меннінґ.

Д-р Демидчук згадав також видання, в яких не згадано Шевченка, як напр., у праці „Автори XX століття", виданій в Ню Йорку 1947 року. Там поміщено до 80,000 біографій, але нема ні Шевченка, ні Гоголя. Натомість Біографічний Словник Вебстера назвав Шевченка професором київського університету і написав, що Шевченкові твори принесли йому славу „батька української літератури". Знову ж „Світовий довідник Колумбія" за 1952 рік подав назви чотирьох місцевостей з назвою „Шевченко" на Україні, але не подав даних про поета.

Заключне слово сказав заступник Американського відділу НТШ проф. Андрушків, ще раз підкресливши, що за залізною заслоною тепер немає змоги вивчати творчість Шевченка. Тому тут, на волі, треба якнайбільше розвивати шевченкознавство.

ТАРЗАН, ч. 3270. Готово!

Рондар, перемігши свого суперника, побачив закинену на Тарзанову голову сітку і з криком кинувся на найближчого ворога мавполюдини.

Коли меч спустився в неправильному луці, Тарзан кинувся убік.

Тарзан подер сітку на шматки, немов би це була папір, коли войовник обернувся і прискочив, щоб з ним покінчити.